

Mladi za napredek Maribora 2014

31. srečanje

PROČELJA LEPOTIC GLAVNEGA TRGA

Raziskovalno področje: naravna in kulturna dediščina

Raziskovalna naloga

0e q | k & x o z ō u ũ v ϕ ϕ ě ř v š c r z s ϕ ō š ō ũ

T ^ } q | k ō ō p z s w p s q š u ũ ō š ō

¥ [| a ũ ¥ á ō u r e p z s ō p o z á ϕ ũ ō ũ

Maribor, februar 2014

KAZALO

ZAHVALA.....	4
POVZETEK NALOGE.....	5
UVOD.....	6
METODOLOGIJA NAJINEGA DELA.....	7
ZASTAVLJENE HIPOTEZE.....	8
ZGODOVINA MESTA DVEH SRC IN ENE REKE.....	9
ZGODOVINA SREDNJEVEŠKEGA MARIBORA.....	9
GLAVNI TRG	11
GLAVNI TRG 1	12
GLAVNI TRG 2	13
GLAVNI TRG 3	14
GLAVNI TRG 4	15
GLAVNI TRG 5	16
GLAVNI TRG 6	17
GLAVNI TRG 7	18
GLAVNI TRG 8	20
GLAVNI TRG 9	21
GLAVNI TRG 10	22
GLAVNI TRG 11	23
GLAVNI TRG 12	24
GLAVNI TRG 13	25
GLAVNI TRG 14	26
GLAVNI TRG 15	27
GLAVNI TRG 16	28
GLAVNI TRG 20 in 21	29
GLAVNI TRG 23	30

GLAVNI TRG 17, 18, 19 IN 22	30
KUŽNO ZNAMENJE	31
ČRNA SMRT	32
INTERVJU	33
ANKETA: PROČELJA MARIBORSKIH LEPOTIC.....	35
ANALIZA PODATKOV	37
ANALIZA ZASTAVLJENIH HIPOTEZ	42
SEZNAM CITATOV.....	43
SEZNAM SLIK	44
VIRI IN LITERATURA	45

ZAHVALA

Za pomoč pri izvedbi najine raziskovalne naloge bi se radi zahvalili tistim osebam, ki so nama z vsem svojim znanjem in izkušnjami prijazno pomagale pri izdelavi najine raziskovalne naloge.

Najprej bi se radi zahvalili najini **mentorici**, ki nama je veskozi stala ob strani, naju priganjala in naju s svojim znanjem vodila do zaključka raziskovalne naloge.

Učencem naše šole, ki so nama s svojimi odgovori na anketna vprašanja pomagali priti do novih spoznanj.

Osebj mariborske Univerzitetne in Pionirske knjižnice, za pomoč pri iskanju primerne literature.

Gospe Alenki Horvat, zaposleni na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ki nama je priskrbela številne potrebne informacije,

Gospe Ireni Krajnc Horvat, arhitektki konservatoriki, iz Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Maribor s katero sva izvedli intervju.

Učiteljem in učiteljicam OŠ, ki so nama občasno dovolili izostati od njihovih ur.

Najinim staršem, ki so nama ves čas stali ob strani in naju spodbujali.

Slika št. 2: Glavni trg leta 1961

POVZETEK NALOGE

Zakaj sva se odločili za raziskovalno nalogo?

Vsakodnevno hodiva po mestu in vidiva mnoga pročelja mariborskih stavb. Zelo naju zanima od kod imajo ta pročelja izvor, zato jih bova tudi raziskali. Zanima pa naju tudi, koliko današnja mladina pozna mesto v katerem živimo.

Kdo naju je navdušil?

Navdušilo naju je razmišljanje o oživitvi starega mestnega jedra, ki v Mariboru zaradi različnih vzrokov ne oživi. Zvečer mesto ne sameva, stare hiše propadajo, lokali so prazni. Razmišljanja o možnih rešitvah so naju, s pomočjo mentorice, pripeljale do tega, da želiva prepoznati kvalitetne objekte v starem mestnem jedru, ki bi z obnovo lahko pripomogli k polepšanju mesta in oživitvi jedra.

Kaj želiva z njo doseči?

Doseči želiva, da bi Mariborčani in pa tudi turisti vedeli več o zgodovini pročelij, da bi spoznali posamezna pročelja različnih starih objektov in si bi jih z večjim veseljem ogledovali.

Slika št. 3: Razglednica Glavni trg

UVOD

Staro mestno jedro je kot živo bitje. Sestavljajo ga, podobno kot človeško telo, organi, ki jih v mestu predstavljajo trgi in posamične pomembne javne zgradbe, nato ožilje, ki ga predstavljajo ulice in ceste ter ljudje, ki izpolnjujejo, napolnijo ulice. Ljudje so kri našega mesta. Ker je mariborsko staro mestno jedro proglašeno za kulturno-varstveni spomenik in ga predstavlja veliko število varovanih objektov, sva se odločili, da se je bolj smiselno posvetiti raziskovanju teh posamičnih delov. Izbrali sva Glavni trg, ki je v zgodovini in razvoju mesta predstavljal ključni prostor razvoja mesta.

Slika št. 4: Glavni trg s kužnim znamenjem danes

METODOLOGIJA NAJINEGA DELA

Pri raziskovalni nalogi sva uporabili različne metode dela. Te so bile:

- določitev teme
- iskanje primerne literature
- fotografiranje na terenu
- anketiranje sošolcev
- intervju z gospo Ireno Krajnc Horvat
- proučevanje na osnovi pisnih in ustnih virov
- brskanje po internetu

»Vsako mesto je svet zase. Ima svoj temperament in svoj značaj. Svoje skrivnosti, lepotne napake, svoje bisere in posebnosti. Skozi stoletja se je na licu Maribora več kot tisoč let nabiral prah zgodovine in mu v redke gube srednjega veka in kasnejših časovnih obdobjih vrisal spominske figure v obliki gradu, mestnega obzidja s sinagogo pa Okrogli in Vodni stolp... Avstrijska monarhija je pustila svoj pečat na pročeljih pošte, mestne hranilnice, sodne palače, poslopju klasične gimnazije...« (1)

Slika št. 5: Glavni trg v šestdesetih letih 20. stoletja

ZASTAVLJENE HIPOTEZE

Pred pričetkom najinega raziskovanja, sva si postavili naslednje hipoteze:

- na podlagi prebranih zgodbic S škratom Bolfenkom po Mariboru, bova ugotavljali verodostojnost le teh,
- glede na nastanek mesta Maribor v srednjem veku, smatrava, da so zgradbe Glavnega trga bile grajene od 13. stoletja naprej,
- predvidevava, da so prostori v stavbah namenjeni trgovinam, obrtem, gostinskim lokalom in stanovanjem,
- stavbe so grajene v renesančnem slogu,
- urejenost in vzdrževanje zgradb, je odvisna od ekonomskega položaja mesta in države,
- najemniki in stanovalci premalo skrbijo za prvoten izgled stavb Glavnega trga,
- na stavbah se pojavlja vandalizem in namerno poškodovanje stavb,
- predvidevava, da današnja mladina zelo malo ve o zgodovini in nastanku našega mesta.

Slika št. 6: Glavni trg leta 1915-razglednica

ZGODOVINA MESTA DVEH SRC IN ENE REKE

SAMOTNA REKA

Vsaka zgodba se začne z nekoč...

Tudi zgodba našega mesta se začne z nekoč je...

Nekoč se je čudovita, kristalno čista, bleščeča reka vila skozi dolino, ki so jo obdajali hribi, griči in grički. V vsej svoji modrini se je stekala tja nekam daleč proti vzhodu.

Reka je samevala. Že res, da je bila čista, da je bleščala v soncu in da se je videl njen odsev daleč pod nebo. Žalostna je bila. Nikogar ni bilo, ki bi si v njej namočil roko in ohladil čelo. Nikogar ni bilo, ki bi si z njo osvežil žejne ustnice. Obdajali so jo le hribi, porasli s kostanji in bukvijo. V njeni ravnini pa so se košatili veličastni hrasti. V tej lepoti in tišini so jo obletavale le ptice. Priskakljaj je kakšen plašen zajec in v svetli noči, obsijani z luno, je zatulil osamljen volk.

Reka je vedela, da nekaj manjka. Želela si je ljudi, ki bi vso to lepoto sprejeli, v njej uživali in tukaj zaživali.

In nekega dne se je zgodilo.

Prišli so.

Prišli so prvi prebivalci, videli čudovito dolino ob reki, ki jo danes imenujemo Drava in si rekli: «To je tisto, kar si želimo. Tukaj bomo ostali.»

Njih seveda že dolgo ni več, še vedno pa so tukaj hribi, griči in čudovita reka Drava. (2)

ZGODOVINA SREDNJEVEŠKEGA MARIBORA

Začetki Maribora segajo v 12. stoletje, ko se je pričelo razvijati v historično naselje. Tako se leta 1147 prvič omenja dominantni grad na Piramidi, gričem nad mestom. V listinah datiranih leta 1254, pa se prvič pojavi kot mesto – civitas, s približno 50 lesenimi hišami.

Sama lega mesta je bila izbrana premišljeno odlično, neposredno ob reki Dravi, kar ni naključje, saj je v ožji in širši okolici naselbine moč najti kopico ostankov, izkopanin iz dobe rimskega imperija, kar govori o tedanjih začasnih trgovskih in vojaških postojankah v temu, geografsko pomembnemu, prostoru. Ob reki se oblikuje pristanišče Pristan (Lent) s funkcijami obrtnih dejavnosti, pomembnimi za mesto in splavarjenja ter carinskim vstopnim mestom na preho-

du iz levega na desni breg reke Drave. Mestna okolica in pozidava se je formirala v smeri sever – jug, pravokotno na Dravo ter vzporedno z njo, v smeri vzhod – zahod. Na križišču teh se je izoblikoval Glavni trg. Od tod se po mestnem območju razpredajo mestne ulice. Mesto je dobilo obzidje in v njegovih okvirih ostajalo zelo dolgo.

Historično mestno jedro je omejeno in ustaljeno še v 14. stoletju. 15. in 16. stoletje sta razvila utrdbe in tabore pred mestom. V 16. stoletju se je Maribor znašel v obrambni črti pred Turki, strateški pomen utrdi obzidje, ki so ga rekonstruirali renesančni mojstri iz Italije. Njihov vpliv je zaznati tudi pri mestnih hišah tedanjega časa.

17. in 18. stoletje sta znana po velikih požarih, ki so mesto večkrat popolnoma upostošili. Nastale hiše kažejo provincialni poznorenesančni in zgodnje baročni karakter. V 17. stoletju so mesto pretresale tudi velike epidemije kužnih bolezni, kar je trgovske in obrtne aktivnosti selilo tudi izven obzidja, ljudje so se pričeli tam naseljevati. (3)

Slika št. 7: Maribor mesto dveh src in ene reke

GLAVNI TRG

S pomočjo pisnih virov, slikovnega materiala in dela na terenu sva raziskovali namembnost stavb Glavnega trga. Stavbe sva fotografirali in primerjali urejenost fasad nekoč in danes.

OPIS

Glavni trg je upravno in kljub dokaj obrobni legi, prometno središče mestnega jedra. Trg je nastal v prvi polovici 13. stoletja kot nadaljevanje uličnega trga – današnje Koroške ceste. Preko njega še danes poteka glavna tranzitna komunikacija v smeri od zahoda proti vzhodu, kamor je prvotno vodila pot po Židovski ulici, kjer so bila mestna vrata, kasneje pa po Gosposki ulici in Jurčičevi oziroma Slovenski ulici h grajskim vratom. Danes je vzhodna izpadnica iz trga Ulica kneza Koclja.

Trg ima trapezasto obliko z enotno tržno ploskvijo in enotno višino, ki jo na južni strani prekinja majhna poglobitev na ustju nekdanje Dravske ulice. Na zahodni strani ga zaključuje stavba Koroška 2, na vzhodni strani pa nova poslovna stavba, ki je nadomestila stavbe, ki so bile porušene ob gradnji državnega mostu leta 1913. Glavni prostorski poudarek trga je kužno znamenje iz 18. stoletja in mestna hiša, ki še vedno prevladuje nad nekaterimi masivnejšimi stavbami.

OVREDNOTENJE

Noben mestni ambient v preteklosti ni doživel toliko sprememb v svoji funkcionalni ureditvi. Največji je bil storjen med leti 1910 – 1913, ko so porušili celotno pozidavo na vzhodni strani in zgradili državni most. Kako neprimerna je bila ta rešitev, dokazuje cela vrsta regulacijskih in ureditvenih načrtov, ki so temu posegu sledili. Kljub temu pa ostaja Glavni trg najpomembnejši in najkvalitetnejši mestni prostor z najodličnejšimi primerki stavb iz vseh stilnih obdobj.

Prav zaradi pomembnosti tega mestnega ambienta so bile stavbe podvržene vsakokratnim modnim spremembam in pogostim prezidavam.

VARSTVNI REŽIM: 1. STOPNJE.

NAČIN UPORABE

Klub nekaterim poskusom, da bi zmanjšali gostoto prometa, ostaja trg še vedno eden najpomembnejših prometnih vozlišč v mestu in bo to tudi v bodoče verjetno moral ostati. Težiti pa bi bilo treba, da se čim več prometa preusmeri drugam, tako da bi dobili pravilno ravnovesje med njegovo prometno in tržno funkcijo. Pomembna funkcija v preteklosti je bila namreč trgovanje s kmetijskimi pridelki in mesto srečevanja mestnih in okoliških prebivalcev. Prav zaradi premočnega prometa pa sta ti funkciji na trgu močno ovirani in ne moreta prav zaživeti. Cilj prenove mesta kot celote mora zaradi tega biti uravnovešenje vseh treh funkcij.

(4)

Zadnja večja pridobitev na področju prometa je bila izvedba rondoja, kar omogoča hitrejši in varnejši pretok vozil.

GLAVNI TRG 1

Opis: Vogalna, štirinadstropna stavba ob pristopu na most ima dvokapno streho z izkoriščeno mansardo. Proti trgu ima sedem osi s trikotno-trapezasto poudarjenimi osrednjimi tremi osmi. V pritličju in v prvem nadstropju so gostinski lokali.

Ovrednotenje: Ta stavba sicer ni v skladu s siceršnjo gradbeno strukturo Glavnega trga, vendar je že postala njegov nedeljivi del in jo je potrebno kot tako obravnavati v nadaljnjem načrtovanju.

Varstveni režim: 2. stopnje.

Način uporabe: Med značilnosti te stavbe spada tudi njena organiziranost oziroma delitev na gostinsko dejavnost v pritličju in prvem nadstropju ter stanovanja v ostalih nadstropjih. Zlasti gostinsko dejavnost v spodnjem delu je potrebno ohraniti oziroma obnoviti v prvotnem obsegu. (5)

Slika št.8: Glavni trg 1

Danes so v tej hiši Planet bar, »Burek king« in pekarna »Fresh food«. Pritlični del stavbe je namenjen lokalom, kjer ljudje za krajši čas postanejo, si privoščijo hitro hrano in popijejo skodelico kave ali čaja. V zgornjem delu so stanovanja. Fasada se nama, vsaj v spodnjem delu, ne zdi primerno ohranjena, najbrž zato, ker mimo hodijo ljudje in povzročajo s svojim neprimernim odnosom manjše poškodbe.

GLAVNI TRG 2

Opis: Dvonadstropna, petosna stavba v nizu z vzdolžnim slemenom in dvokapno streho. V prvem nadstropju so poudarjeni vogali, v drugem nadstropju pa druga in tretja os. Okenski okvirji v prvem nadstropju so profilirani, v drugem nadstropju pa samo naslikani. Portal v pritličju je enostaven, ohranjena sta dva podboja iz rezljanega lesa. Pritličje je modernizirano z velikimi izložbami brez obrob. Veža je tlakovana z lesenimi kockami. Dvorišče ima v prvem nadstropju zazidane arkade. Prvotni tloris stavbe je v obliki črke U, kasneje so bili dozidani nižji objekti. Veža v prvem nadstropju je križno obokana, obok ima šilast profil.

Slika št. 9: Glavni trg 2

Danes je stavba namenjena poslovnim in stanovanjskim potrebam. V njej se nahajata Jabolko in Radio 1. Nadstropja so namenjena stanovalcem. Posebnost so okenski okvirji, ki v prvem nadstropju še posebej izstopajo, ker so profilirani. Stavba je primerno ohranjena in vzdrževana, motijo naju le izložbe v pritličnem delu.

Ovrednotenje: Kvalitetna arhitektura iz 17. stoletja je na glavni fasadi deloma pokvarjena z izložbami v pritličju in neprimernimi prizidki na južni strani, tako da so kvalitete, ki jo uvrščajo med pomembnejše stavbe v mestnem jedru, nekoliko zakrite.

Varstveni režim: 2. stopnje.

Način uporabe: Obstoječo poslovno-stanovanjska namembnost objekta je primerna, potrebno bo le odstraniti nekatere prizidke na dvorišču in urediti po spomeniškovarstvenih načelih pritličje tržne fasade. (6)

GLAVNI TRG 3

Opis: Triosna, dvonadstropna stavba v nizu z vzdolžnim slemenom. Tržno fasado členijo profilirani mejni zidci in renesančni pilastri. Okenske obrobe so profilirane in imajo poudarjene ravne nadstreške. Veža, ki je tlakovana z lesenimi kockami, je obokana z banjastim šilastim obokom. K prvotnemu stavbnemu telesu je prizidan dvoriščni del, ki je v pritličju in prvem nadstropju banjasto obokan. Stavba ima še dvoriščni trakt iz 19. stoletja.

Slika št. 10: Glavni trg 3

Ovrednotenje: Stavba je verjetno še iz 16. stoletja in v 17. stoletju prezidana. Obe gradbeni fazi je mogoče lepo ločiti. Arhitektura je kvalitetna in predstavlja harmonično gradbeno celoto postopno grajenega objekta.

Varstveni režim: 2. stopnje.

Način uporabe: Sedanja namembnost, ko je v pritličnem delu proti trgu gostinski lokal, v nadstropjih pa stanovanja, je primerna. Valorizirati bi bilo treba pritličje dvoriščnega dela stavbe, kjer so sedaj skladišča najslabše kvalitete. (7)

V spodnjem delu se nahaja manjša trgovina, zgoraj so prostori namenjeni prebivalcem. Hiša deluje dokaj ohranjeno, brez poškodb, le barva se ne sklada s tem okoljem.

GLAVNI TRG 4

Opis: Dvonadstropna, štiriosna stavba v nizu z dvokapno streho in vzdolžnim slemenom. Fasada je členjena z mejnim zidcem med 1. in 2. nadstropjem in ušesastimi okenskimi obrobami. Portal v zadnji osi je kamnit, enostaven, potlačeno polkrožno zaključen ter ima posnet rob. Večji del pritličja je prebit z vhodom in izložbo obrtniškega lokala.

Veža je banjasto obokana. Na stopnišče vodi kamnit renesančen portal s profilirano preklado, v klet pa polkrožen z robom na ajdovo zrno. Stopnišče je banjasto obokano, v nadstropjih so križno obokani hodniki z renesančnimi portali. Na dvoriščni strani je stavba imela arkade, ki pa so zazidane.

Slika št. 11: Glavni trg 4

Ovrednotenje: Pomembna stavba z nekoliko pokvarjeno glavno fasado, zato pa tem bolj kvalitetno gradnjo in arhitekturnimi detajli na dvorišču in predvsem notranjosti.

Varstveni režim: 2. stopnje.

Način uporabe: Tapetniški lokal z ogromno izložbo je za ta tip stavbe neprimeren. Stanovanjska namembnost v dvoriščnem delu je primerna, čeprav bi glede na kvalitetne arhitektonske detajle lahko imela stavba bolj reprezentančen oziroma javni značaj. (8)

Na Glavnem trgu 4, je danes propadla trgovina Maya Maya in pa Salon zaves. Namembnost zgornjih prostorov je stanovanjskega značaja. Objekt je namenjen trgovsko stanovanjski dejavnosti, stavba je dobro ohranjena, čeprav sva mnenja, da taki lokali v ta del mesta ne sodijo.

GLAVNI TRG 5

Opis: Dvonadstropna, štiriosna stavba z dvokapno streho in vzdolžnim slemenom. Tržna fasada je členjena z dvojno lizeno med drugo in tretjo osjo ter lizeno na levem in desnem robu stavbe. Med pritličjem in 1. nadstropjem je profiliran mejni zidec. Prav tako je profiliran podstrešni zidec. Okna v 1. nadstropju imajo preproste obrobe s policami in karnisi, v drugem nadstropju pa samo police. Pritličje je členjeno z vodoravnimi fugami. Odprtine so v oseh oken. Vhod v stavbo je iz Mesarskega prehoda.

Prezidana veža v pritličju in veža v prvem nadstropju ter stopnišče so obokani z banjastim obokom. Stavba ima majhno dvorišče, ki je deloma obdano s sekundarnimi stavbami.

Ovrednotenje: Stavba je nastala v 17. stoletju, na kar kažejo vidni stavbni členi, čeprav ni izključeno, da je v osnovi starejša. Najkvalitetnejši del je fasada, obrnjena proti trgu. Notranjščina je močno predelana oziroma kasnejše nepomembne prezidave pokrivajo vrsto spomeniških kvalitet, ki jih sedaj lahko samo slutimo.

Varstveni režim: 2. stopnje.

Način uporabe: Kombinacija poslovnih lokalov v pritličju in stanovanj v prvem nadstropju je v skladu z značajem objekta. Potrebno bi bilo gostinskemu lokalu v pritličju zagotoviti stranske prostore, ki so sedaj neposredno v stiku s stanovanjskimi prostori in očistiti dvorišče in vežo v pritličju novejših prezidav.

(9)

Slika št. 12: Glavni trg 5

Danes sta v pritličju objekta trgovina Medičar svečar in kavarna Stari gril. Tudi ta hiša je namenjena trgovsko poslovnim dejavnostim. Ostala nadstropja so namenjena stanovanjem. Fasada hiše je po najinem mnenju primerno ohranjena in obnovljena.

GLAVNI TRG 6

Opis: Dvonadstropna, trisosna stavba v nizu ima dvokapno streho s slemenom, ki je vzporedna s tržno linijo. Pritličje členijo vodoravne fuge. Okenske obrobe so gladke.

Stavba ima na fasadi proti Mesarskemu prehodu, kamor se pride pod banjasto obokanim prehodom, v prvi stavbni osi ter v notranjosti nekaj arhitektonskih členov iz 16. in 17. stoletja.

Ovrednotenje: Zaradi omenjenih stavbnih členov iz zgodnejših faz mestnega razvoja, pravilno organizirane fasade in slikovito oblikovanega prehoda iz Glavnega trga v intimnost Mesarskega prehoda, spada stavba med pomembnejše stavbe v tem okolju.

Varstveni režim: 1. stopnje.

Način uporabe: V pritličju lokal za drobno uslužnostno obrt, kar je v skladu z značajem stavbe. Nadstropji zaseda Pokrajinski arhiv, ki ima sedež v sosednji stavbi. S tem je zaprt prvotni dostop iz Mesarskega prehoda, kar ni v prid spomeniški pričevalnosti stavbe. Zaradi tega bi kazalo organizirati pritličje na tak način, da bi lokal služil neposrednemu stiku arhiva z občani in bi bili lahko prezentirani vsi arhitektonski členi, ki vplivajo na kvaliteto stavbe. (10)

Slika št. 13: Glavni trg 6

V zgornjih prostorih, so prostori Pokrajinskega arhiva, spodnji pa so namenjeni obrtnim dejavnostim. Hiša je obnovljena in primerno ohranjena, izstopajo le grafiti, ki po najinem mnenju ne sodijo v to okolje.

»Grafit je risba, napis ali slika na javni površini (največkrat na zidu) narejen s kredo, ogljem ali sprejem. Grafit je tipičen za subkulturo velikih mest in pogosto vsebuje politična sporočila oz. uporniški odnos do socialnih norm. Grafit se v umetnosti obravnava kot oblika lastnega likovnega izražanja. Izraz izhaja iz italijanske besede graffiti, množinska oblike besede graffito, ki označuje »strganje (zidu)«. Beseda se je v tej obliki razširila v večino svetovnih jezikov.« (11)

GLAVNI TRG 7

Opis: Dvonadstropna, sedemosna stavba je del jezuitskega kompleksa, katerega sestavljata še Alojzijeve cerkev in stavba Koroška 1. Celoten kompleks je sezidan po enotnemu konceptu, vendar se leva in desna stavba po oblikovanju fasade med seboj nekoliko razlikujeta.

Obe stavbi sta pri prenovi leta 1982 dobili prvotno pritlično fasado, členjeno z vodoravnimi fugami. Pri stavbi Glavnemu trgu pritlična okna niso v oseh oken v nadstropjih, kar je verjetno posledica oziroma ostanek starejših gradbenih faz, ki so bile ugotovljene ob prenovi. Pod sedanjo fasado je skrit stari zid, ki sega najmanj v 14. stoletje. V pritličju je namreč grajen iz velikih klesanih blokov iz peščenca in grajen v plasteh. V prvem nadstropju pa je iz manjših, prav tako pravilno oblikovanih »zidakov« iz peščenca in prav tako grajen v plasteh. Kolikor je bilo mogoče ugotoviti, so na tem mestu prvotno stale tri stavbe, katere je zidava Jezuitskega kolegija v drugi polovici 18. stoletja deloma vključila v novo stavbno substanco, medtem ko sta srednja in desna stavba grajeni dokaj regularno in s kvalitetnim materialom, tako da lahko dokaj jasno sledimo plastoviti gradnji. Stavba na levi je bila grajena iz zelo mešanega materiala (pomešani so klesani bloki, veliki rečni kamni in drobir) ter je plastenju komaj moč slediti. Pri preiskavah smo našli tudi sledove ometa, ki je bil grobo nanešen, naglajen in tanek. Nadstropni del fasade uokvirjata na vogalih dve plitvi lizeni, zaključuje pa jo profilirani podstrešni zidec. Okna imajo profilirane obrobe in police s klasicističnimi obeski. Okna v prvem nadstropju imajo še potlačeno polkrožne karnise. Fasada proti cerkvenemu dvorišču ima dvoje okenskih osi, ki sta ločeni z lizenami, v osrednji osi pa školjkasto zaključeno nišo s čelom. Pod njo je še na vsaki strani pokončno pravokotna niša. Trikotno čelo z okroglo lino členijo plitvi maltasti okvirji.

Ovrednotenje: Kljub temu, da se sorazmerno velika stavbna masa ne sklada z dokaj drobno, še srednjeveško parcelacijo Glavnega trga, se je s svojo arhitektonsko organizacijo zelo dobro vključila v tržni ambient. S svojo monumentalnostjo in arhitektonskimi kvalitetami spada me najpomembnejše stavbne komplekse mestnega jedra Maribora in zasluži pri prenovi največjo skrb.

Slika št. 14: Glavni trg 7

Varstveni režim: 1. stopnje.

Način uporabe: Stavba, ki je bila zgrajena v kulturno prosvetne namene in je tako najstarejša tovrstna stavba v Mariboru, je s tem, da je danes v njej Pokrajinski arhiv, dobila primerno namembnost. ⁽¹²⁾

Danes v stavbi prebiva veličasten Pokrajinski arhiv, ki hrani veliko zgodovinskega materiala SV dela Slovenije.

Arhiv je ustanova, ki hrani pisano, risano, fotografirano, tiskano, filmano ter magnetno, optično ali kako drugače zapisano gradivo, ki je poročevalec časa, v katerem je nastalo.

V Pokrajinskem arhivu Maribor hranimo:

- pergamentne listine, ki so nastale med leti 1246 in 1865,
- tematsko zaokrožene zbirke arhivskih dokumentov,
- dokumente zemljiških posesti in veleposesti od 15. stol. ter samostanskih redovnih skupnosti od 17. stol.,
- arhivsko gradivo upravnih uradov, sodišč, podjetij, denarnih ustanov, združenj, društev in institucij od srede 19. stol. ,
- iz obdobja po II. svetovni vojni arhivsko gradivo okrožnih, okrajnih, občinskih, mestnih in krajevnih ljudskih odborov in drugih političnih, upravnih in sodnih organizacij oz. ustanov,
- osebne fonde in zbirke zgodovinarjev z območja Slovenske Štajerske, znanstvenikov, politikov, pisateljev, skladateljev in drugih.⁽¹³⁾

Slika št. 15: Notranjost Pokrajinskega arhiva

GLAVNI TRG 8

Opis: Podružna cerkev Sv. Alojzija je osrednji del Jezuitskega kompleksa. Od stavbne črte Glavnega trga je nekoliko odmaknjena in ima pred fasado manjše dvorišče, katerega v stavbni linijo omejuje parapetni zid z bogato kovano železno ograjo. Na dvorišče vodi portal, ki ga omeujeta dva stolpa. Cerkev je delo arhitekta Johannesa Fuchsa. Njena fasada je bogato členjena, vendar nekoliko prezidana.

Ovrednotenje: Alojzijeva cerkev je edini baročni sakralni objekt v Mariboru, ki je bil zgrajen po enotnemu načrtu. Zaradi kasnejših prezidav je fasada nekoliko neizrazita, kar pa je mogoče popraviti ob prenovi in jo prezentirati v prvotni obliki.

Varstveni režim: 1. stopnja

Način uporabe: Cerkev je v uporabi. (14)

Slika št. 16: Glavni trg 8

Stavba je po najinem mnenju ena najlepših in najveličastnejših in najbolj ohranjenih objektov Glavnega trga. V njej je Alojzijeva cerkev, kar je razvidno na lepo ohranjeni fasadi, primerno okrašenih oknih. Posebnost je visoka litoželezna ograja.

GLAVNI TRG 9

Opis: Trgovsko-stanovanjska hiša iz leta 1905 stoji na vogalu Glavnega trga in Poštne ulice, od koder ima tudi glavni vhod. Fasada je proti trgu 6-osna, vogal je prisekan in ima eno os. V pritličju je vhod v trgovski lokal. Fasada je bogato členjena, z balkonom v prvem nadstropju in balkonom v tretjem nadstropju, ki sega čez vogal. Fasada je okrašena s parapeti, okenskimi nadstreški, vogalnimi maskami itd. Na stopničasto zaključku proti jugu je napis Ludvig Hof 1905. Proti Poštni ulici ima stavba 7 osi.

Ovrednotenje: Stavba je v strukturi Glavnega trga zaradi izjemne mase sicer tujek, a je s svojo ambiciozno arhitekturo dokaz pomena lokacije na Glavnemu trgu na prelomu stoletja. Stavba sama spada med pomembnejše stavbe svojega časa v Mariboru.

Varstveni režim: 2. stopnja

Način uporabe: Sedanji in ob enem prvotni način uporabe s trgovskimi lokali v pritličju in stanovanji v nadstropjih je primeren in ga je treba ohraniti. (15)

Slika št. 17: Glavni trg 9

V nadstropjih so stanovanjski prostor, pritličnih pa tako kot v večini gostinski in trgovski prostori, kar nekoliko skazi zgradbo. Nadstropni del stavbe je zelo lepo urejen, krasijo ga lepa stilska okna, balkoni, nastreški in stolpi. Po najinem mnenju sodi med eno najlepših zgradb Maribora.

GLAVNI TRG 10

Opis: Enonadstropna hiša stoji na vogali Poštne ulice in Glavnega trga. Proti Glavnemu trgu ima troje osi, proti Poštni ulici, kjer je tudi glavni vhod, pa sedem osi. Portal je polkrožno zaključen, sloni na dveh enostavnih kapitelih, obdaja pa ga maltasti okvir.

Ovrednotenje: Fasada je preprosta pozno bidermajersko členjena, stavba sama pa je starejša in so njene osnove, tlorisi in gabariti, še srednjeveški.

Varstveni režim: 2. stopnja

Način uporabe: Obstoječa trgovsko-stanovanjska namembnost je v skladu s prvotno namembnostjo spomenika.⁽¹⁶⁾

Slika št. 18: Glavni trg 10

Pritlični del zgradbe je bil namenjen trgovini, sedaj je prazen. Na fasadi je razvidno, da jo je zob časa že pošteno načel. Sodeč po zaprtih polknih in uničenih oknih v nadstropju sklepava, da je hiša prazna. Fasada je močno uničena Najbrž zato, ker je to glavni prehod v Poštno ulico in vsakodnevno gre tu mimo veliko ljudi.

GLAVNI TRG 11

Opis: Dvonadstropna, trgovsko-stanovanjska hiša v nizu ima štiri osi. Fasada je neorenesančno členjena z bogatimi okenskimi obrobami in profiliranim podstrešnim zidcem. Vhodne in izložbene odprtine so v oseh oken, vendar širše. Sedanja fasada je iz sredine druge polovice prejšnjega stoletja, stavba sama pa je starejša, saj je v Lekarniški ulici vzdana napisna plošča o gradnji hiše in njenemu lastniku iz leta 1794.

Ovrednotenje: Fasada hiše je lep primer historicističnega oblikovanja in se kvalitetno vključuje v ambient Glavnega trga.

Varstveni režim: 2. stopnja

Način uporabe: Obstoječi način uporabe za trgovine v pritličju in stanovanja v nadstropjih je v skladu z značajem stavbe. (17)

Slika št. 19: Glavni trg 11

Zgornji prostori so namenjeni stanovanjem, kar je razvidno iz urejenosti zunanosti hiše.

Spodnji del ima funkcijo trgovine Mercator. Glede na zgornje namembnosti stavb, kjer stanujejo prebivalci ulice, je trgovina zelo dobrodošla, saj oskrbuje ljudi z osnovnimi življenjskimi potrebščinami. Urejenost fasade je primerna.

Slika št. 20: Glavni trg 11

GLAVNI TRG 12

Opis: triosna, dvonadstropna stavba v nizu ima v prvi osi banjasto obokan prehod v Lekarniško ulico. Fasada je bogato členjena in slikarsko okrašena v smislu severne neorenesanse. Slikarski okras ponazarja nekdanjo funkcijo stavbe za lekarno. V notranjosti stavbe je nekaj arhitektonskih detajlov, ki kažejo, da je stavba nastala vsaj v 16. stoletju.

Slika št. 21: Glavni trg 12

Ovrednotenje: Spomenik prezentira tloris stavbe iz 16. stoletja, fasada pa je najbogatejša svoje vrste v Mariboru.

Varstveni režim: 2. stopnja

Način uporabe: Obstoječa trgovsko-stanovanjska namembnost je v skladu z značajem stavbe. (18)

Po najinem mnenju je to ena najlepših zgradb Glavnega trga v renesančnem slogu, ki že o daleč odstopa od preostalih zgradb, po barvi in zunanjem izgledu. Zgornji prostori so namenjeni stanovanjem, v pritličju je trgovina Bala, namenjena ženski konfekciji. Včasih je v njej bila lekarna in meniva, da bi funkcionalnost stavba morala ohraniti. Zelo moteč je pritlični del, saj izložbe in reklamni napisi stavbo zelo kazijo.

GLAVNI TRG 13

Opis: Triosna, dvonadstropna stavba je neobaročno členjena. Podstrešni venec sloni na konzolah, med katerimi so line z litoželeznimi oboki. Z dvoriščne strani ima stavba križno grebenasto obokano vežo in kamnit pravokoten portal s posnetim robom in nadsvetlobo. Vežo v prvem nadstropju pokriva križno grebenast, banjast obok šilastega profila. Tu je tudi renesančen kamnit portal s profilirano gredo.

Ovrednotenje:

Neobaročna fasada se primerno vključuje v stilno in oblikovno heterogeno strukturo Glavnega trga. Pomembnejša pa je notranjost te stavbe, ki je ohranila skoraj nepokvarjeno strukturo hiše iz srede 16. stoletja.

Varstveni režim: 2. stopnja

Slika št. 22: Glavni trg 13

Način uporabe: Sedanja namembnost s trgovino v pritličju in stanovanji v nadstropjih je v skladu s prvotno namembnostjo stavbe. Po potrebi pa bi stavba glede na kvalitetne arhitekturne detajle lahko dobila tudi kako javno funkcijo. (19)

Danes je v tej hiši v pritličnem delu trgovina Čevlji Kisilak, zgornja nadstropja so stanovanja. Pročelje je lepo ohranjeno in vzdrževano. Posebnost so oblikovani oboki nad okni, ki dajejo hiši poseben baročni pečat.

GLAVNI TRG 14 - STARI ROTOVŽ, MESTNA HIŠA

Opis: Eno in polnadstropna, sedemosna stavba v centralni legi severnega roba Glavnega trga. Okna in izložbe imajo kamnite obrobe, ki so v pritličju gladke, v prvem nadstropju pa profilirane in imajo profilirane grede. V nadstropju so kvadratna okna z gladkimi kamnitimi okvirji. V četrti osi stavbe je potlačeno polkrožen portal, ki vodi v banjasto obokano vežo oz. prehod na Rotovški trg. Nad portalom je kamnit balkon, ki sloni na dveh konzolah. Ograja balkona je iz balustrov s profilirano polico. V sredi je pravokoten mariborski grb. Na grbu je letnica 1565. Balkon ima streho, katero nosijo trije stebri s profiliranimi, polkrožnimi loki, trikotna polja krasijo rozete, ki jih najdemo tudi med konzolami podstrešnega zidca.

Višinski in pomenski poudarek daje stavbi dvonadstropni stolp - zvonik, ki je členjen z mejnim zidcem. Stolp ima dvojno čebulasto streho in laterno.

DVORIŠČE - Rotovški trg ima v pritličju in nadstropju križno obokan arkadni hodnik s toskanskimi stebri in z okrašenimi konzolami. V zahodni trakt vodi v pritličju bogato členjen renesančni portal. Vsi prostori v pritličju so obokani, razen nekdanje mestne posvetovalnice,

Slika št. 23: Glavni trg 14

ki ima raven štukiran strop iz konca 17. stoletja.

Ovrednotenje: Prva mestna hiša na tem mestu je bila sezidana leta 1515, vendar od nje ni ostalo ničesar. Sedanja stavba iz leta 1565 v svoji obliki ponazarja svojo funkcijo kot najpomembnejša in najkvalitetnejša stavba v mestu. Kvaliteta stavbe je izražena tako v njeni urbanistični lokaciji in arhitektonski celoti.

Varstveni režim: I. stopnje

Način uporabe: Spomenik zaradi dimenzij svoje primarne upravno - adiministrativne funkcije seveda danes ne more več imeti, morala pa bi zaradi svojega zgodovinskega pomena imeti mestno reprezentančno funkcijo, ki danes z gostilno in trgovinami v pritličju ter poročno dvorano in nekaj pisarnami v nadstropju ter občasno razstavno dejavnostjo ni najbolje izražena. (20)

Tudi ta zgradba po najinem mnenju sodi med eno najlepših v mestu. Danes jo koristijo za protokolarne aktivnosti mestne občine Maribor. Posebnost je balkon z mariborskim grbom, ki je v svoji zgodovini zapisan kot zelo pomemben del stavbe. Je ena najstarejših zgradb in glede na namembnost, ki so ji jo določili že v 16. stoletju stoji na primernem mestu in je grajena iz drugačnih materialov, kot preostale zgradbe. Moti naju, da je v pritličnem delu gostinski lokal. Meniva, da bi današnja funkcionalnost morala biti drugačna. Ti prostori bi morali biti namenjeni razstavnim dejavnostim. Fasada je na nekaterih mestih poškodovana.

GLAVNI TRG 15

Opis: Tronadstropna, triosna stavba v nizu ima dvokapno streho. Fasada je členjena v pritličju z vodoravnimi fugami, nadstropja pa z dvema polovičnima in dvema celima pilastroma z bogatimi kapiteli in strehasto preklado. Pilastri se v tretjem nadstropju se nadaljujejo v lizene, ki nosijo konkaven podstrešni zidec. Okna v I. in II. nadstropju so deloma križni, deloma banjasti oboki ter dekoriran zgodnje renesančni tramovni strop, ki ga ima tudi eden od prostorov v II. nadstropju.

Ovrednotenje: Stavba je v svojem jedru še iz 15. stol., o čemer pričajo arhitektonski detajli in način gradnje. Tu imajo še posebno vrednost kvalitetni tramovni stropi. Fasada je iz druge polovice 18. stoletja in je s svojo kvaliteto za Maribor izjemno pomembna.

Varstveni režim: I. stopnje.

Način uporabe: V pritličju stavbe je manjša trgovina in del gostilne, ki je sicer v rotovžu, v nadstropjih pa so pisarne, ki imajo dostop iz arkadnega hodnika rotovža. Glede na prostorsko ureditev in kvaliteto notranjščine so te javne funkcije za ta spomenik najprimernejše.⁽²¹⁾

Sliki št. 24 in 25: Glavni trg 15

Danes je v tej stavbi pekarna Happy pek. V zgornjih nadstropjih so pisarne, ki imajo vhod iz dvoriščne strani. Nadstropji imata izredno lepo okrašeno fasado, ki jo ponekod že načenja zob časa, pritlični del pa po najinem mnenju, z napisom in uničeno fasado, zgradbo zelo kazi.

GLAVNI TRG 16

Opis: Enonadstropna, vogalna stavba stoji na prehodu iz Glavnega trga v Gosposko ulico. Proti trgu ima pet osi. Proti Gosposki ulici ima v prvem nadstropju poleg šestih okenskih osi še dvojne niš, od katerih je tista ob vogalu poglobljena in je v njej kip Marije Brezmadežne iz 18. stoletja. Fasada je neobaročno členjena, glavna značilnost pa so segmentni loki na konzolah nad okni in prizmatski parapeti. Pritličje ima nove kvadratne odprtine, fasada pa je gladka. Veža v pritličju je križno obokana. Deloma je obokano tudi nadstropje.

Ovrednotenje: Kvalitetna stavbna struktura je iz 16. do 17. stoletja, na kar kažejo nekateri stavbni detajli, v baroku je bila prezidana. Sedanjo zunanjo obliko je dobila v drugi polovici prejšnjega stoletja. Na baročno gradbeno fazo kaže kvaliteten kip Brezmadežne. Neobaročna členitev prvega nadstropja je zelo slikovita in kvalitetna, medtem ko je pritličje funkcionalno preurejeno, ne da bi bil pri tem upoštevan značaj in kvaliteta fasade.

Varstveni režim: II. stopnje

Način uporabe: Program je poslovno-trgovski, kar sicer ni v skladu s prvotno namembnostjo, a je glede na program širšega prostora primeren za to stavbo. V sklopu prenove pa je treba na osnovi posebne študije preurediti pritličje in ga prilagoditi značaju fasade in okolja. (22)

Slika št. 26 in 27: Glavni trg 16

Na naslovu Glavni trg 16 stoji lepo ohranjena in prenovljena hiša. V pritličju je kavarna, v zgornjem nadstropju hiše so prostori za stanovanja. Hiša je po najinem mnenju zelo primerna za ta del mesta in je ena izmed najbolj ohranjenih hiš.

GLAVNI TRG 20 in 21

Opis: Dvonadstropna stavba ima proti Glavnemu trgu in proti Ulici kneza Koclja 9 osi. Vogal je prisekan, ima eno os. Tu je v pritličju vhod v trgovino, v I. nadstropju polkrožen erker na konzoli, v II. nadstropju pa balkon. Osrednje tri osi proti trgu so rizalitno poudarjene s trikotnim strešnim čelom, osrednja os pa še z dvonadstropnim erkerjem na konzoli. Fasada proti Ulici kneza Koclja ima osrednje tri osi prav tako rizalitno poudarjene, vendar brez erkerja. Izložbe oz. vhodi v stavbo so v okenskih oseh in polkrožno zaključeni.

Ovrednotenje: Stavba je iz začetka 20. stoletja in je po svoji masi Glavnemu trgu tuja, kamor pa po najnovjših prostorskih posegih niti več ne spada in je po gradnji nadomestne stavbe optično izločena iz tržnega prostora. Oblikovno je značilen produkt svoje dobe in jo ščitimo zaradi njene zgodovinske pričevalnosti in ambiciozne ter dovolj kvalitetne arhitekture.

Varstveni režim: II. stopnje

Način uporabe: Stanovanjsko-poslovna namembnost je v skladu z značajem stavbe in prostora, v katerem stoji. (23)

Slika št. 28: Glavni trg 20 in 21

Način gradnje se razlikuje od preostalih stavb Glavnega trga. Nahaja se na drugi strani trga, na izjemno pomembni prometni lokaciji. V pritličju so poslovni prostori, eden od teh je lekarna, ki je žal zaprta. V zgornjih prostorih, so kot v preostalih stavbah, stanovanja. Hiša je primerno ohranjena.

GLAVNI TRG 23

Opis: Trinadstropna, pet-osna stavba ima stranski osi rizalito poudarjeni obliki erkerjev na konzolah, srednje tri osi pa so na balkonih, ki ta dva erkerja povezujejo. Fasada je okrašena s klasicističnim okrasjem, sama organizacija fasade pa je secesijska.

Ovrednotenje: Stavba je sicer po svojem obsegu tuja Glavnemu trgu, vendar za čas svojega nastanka značilna in dokaj kvalitetna arhitektura.

Varstveni režim: II. stopnje

Način uporabe: V nadstropjih stavbe so stanovanja, kar je v skladu s konceptom stavbe, v pritličju pa so za izložbenimi odprtinami skladišča, kar ni v skladu niti z značajem stavbe, niti z okoljem, v katerem stoji. (24)

Slika št. 29: Glavni trg 23

Kot vse ostale ima tudi ta stavba stanovanjsko-poslovni namen. Posebnost so balkoni in barva fasade. Spodnji del se nama ne zdi lep in urejen saj z velikimi reklamnimi napisi in izložbami močno izstopa.

GLAVNI TRG 17, 18, 19 IN 22

Te hiše niso spomeniško zavarovane zato o njih nisva pisali.

KUŽNO ZNAMENJE

Posebnost Glavnega trga je spomenik posvečen žrtvam kuge, ki je pokosila veliko takratnih prebivalcev Maribora. Zapisali sva zgodbico...

Po dolgi in mrzli zimi je prišla v deželo pomlad. Trate so ozelenele, zacvetele so prve cvetlice, drevesa so se odela v zeleno ogrinjalo, ki je bilo posejano z nežnimi cvetovi bele in rožnate barve. Znova so priletele ptice, živali so pokukale iz svojih skrivališč in se veselile toplega sonca. Prebujati se je začelo novo življenje. A ni bilo povsod tako.

Povsem drugače je bilo v mestu. Tukaj sta vladala strah in žalost. Po mestu se je sprehajala črna smrt, ki je s seboj prinesla hudo bolezen, kugo.

V zatemnjeni sobi je v veliki sobi ležala Barbara. Bila je majhna, drobna deklica, a v veliki postelji je bila videti še manjša, še bolj drobna. Ležala je v snu in sanjala čudovite sanje. S svojimi prijatelji je razigrano tekala po livadah, nabirala jagode, čofotala v reki Dravi, se v njej ohladila in potešila žejo. Bila je srečna.

A zdaj ni bilo več tako. Želela si je, da bi imela moč, s katero bi pregnala strahoto, ki je grozila njenemu mestu. Čez noč je zamrl otroški smeh. Ozke ulice, kjer se je prej trlo ljudi, so bile vse bolj prazne. Kupi smeti in odpadkov so samevali in nikogar ni bilo, ki bi jih počistil. Ko bi ljudje vedeli, da je prav umazanija prinesla črno smrt. In na vedno več vratih se je pojavil rumeni križ. Pomenil je, da v hiši razsaja kuga. Tudi na njihovih vratih je bil. Zato je bila tako sama. Nihče več ni upal k njim na obisk. Nobene prijateljice ni imela. In tako se je odločila. Zbrala je zadnje moči in zlezla iz postelje. Majhna bosa stopala so se dotaknila tal in s tresočimi koraki je stopila na dvorišče. V kotu je še vedno stala in samevala sirkova metla. Barbara jo je prijela s svojimi drobnimi rokami in začela pometati in čistiti. Že čez nekaj trenutkov se je zaslišal zvok druge metle in nato tretje in četrte. Vrata so se odprla in vedno več ljudi je čistilo in pospravljalo svoja dvorišča in zapuščene ozke ulice. Deklica se je utrujeno ozrla naokrog in njeno majhno srce je postalo od ponosa veliko, največje. Za svoje mesto in ljudi je storila nekaj dobrega. Pokazala jim je, da lahko le s skupnimi močmi preženejo zlo.

Meščani Mariboru so v zahvalo, ker so pregnali kugo, sredi mesta postavili Kužno znamenje. Za vse čase pa nas bo na čudovito deklico Barbaro spominjala kapelica na Kalvariji. Posvetili so jo Barbari in Rozaliji. (25)

Slika št. 30: Kužno znamenje v šestdesetih letih

ČRNA SMRT

Kuga je v bistvu bolezen glodavcev. Podgana, okužena s kugo, ima lahko v svoji krvi več sto tisoč bacilov kuge.

Kuga je bila v preteklosti redno prisotna v zavest ljudi. Živeti s kugo je bilo takrat nekaj povsem naravnega. Ljudje so se nanjo navadili. Miren in spokojen ritem vsakdana so zmotili občasni izbruhi epidemij širših razsežnosti.

Bubonska kuga je najpogostejša oblika kuge. Druga oblika kuge okuži pljuča in se imenuje pljučna kuga. Tretja in najhujša oblika kuge je septična kuga. V 17. stoletju je kuga ali katera druga oblika kužne bolezni kar osemdesetkrat razsajala na Slovenskem.

V Mariboru se je kuga pojavila že v začetku junija 1680. Kuga se je v mestu razširila, še preden so v mestu kaj storili za svojo obrambo. Do 2. septembra so v mestu zaprli kar 38 hiš, v katerih je umrlo 41 prebivalcev, 40 jih je bilo nevarno bolnih, medtem ko jih je 28 že počasi okrevalo. V času najhujše epidemije od 25. septembra do 3. oktobra je za kugo umrlo 23 oseb.

V Mariboru je leta 1680 za kugo umrlo 483 ljudi ali skoraj tretjina prebivalstva. (26)

Slika št. 31: Glavni trg - nekoč

INTERVJU

Intervju sva izvedli z gospo **Ireno Krajnc Horvat**, arhitektko konservatoriko, iz Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Maribor. Zanj sva se odločili, ker sva tekom najinega raziskovanja večkrat bili v vlogi varuha kulturne dediščine, zato sva hoteli kaj več izvedeti o tem poklicu. Z veliko mero prijaznosti, duhovitosti in s svojim poznavanjem kulturne dediščine našega Maribora, nama je odgovorila na nekatera neresena vprašanja. Za odgovore se ji iskreno zahvaljujemo.

1. Kaj je bistvo vašega poklica, s čim se ukvarjate?

Varovanje kulturne dediščine je načelna dejavnost vsakega konservatorja ne glede na formalno izobrazbo.

Pojem varovanja je tako obširen, da ga je težko opisati v nekaj stavkih.

Tako tudi imamo različne zvrsti spomenikov:

- kulturno umetniške (gradovi, meščanske stavbe, dvori, cerkve...),
- memorialne (rojstne hiše pesnikov, pisateljev., spominske plošče, ki obeležujejo dogodke ali so posvečene znanim ustvarjalcem),
- etnološke (ljudska arhitektura),
- tehnične (žage, mlini, rudniki..),
- arheološke (prikaz ostalin v obliki arheoloških parkov),
- pravne statuse spomenikov (v lokalni lasti in državni) tako eni kot drugi zahtevajo raznoliki pristop in način dela ter seveda specifična znanja .

Glede na to zaposlujemo na ustanovah za varovanje kulturne dediščine umetnostne zgodovinarje, restavradorje, arheologe, zgodovinarje, arhitekto, gradbenike, geografje in še sem verjetno na koga pozabila.

2. Zakaj ste se odločili za ta poklic?

Zaradi pestrosti in raznolikosti narave dela. Užitek je delati v stiku z umetnostjo, varovati umetnine, ne glede ali so to skulpture, poslikave ali stavbe, ki jih ovrednotimo za kulturno dediščino.

3. Kako dolgo ga že opravljate?

Skoraj eno četrletje.

4. Kdaj ste se zaposlili na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije?

Leta 1990 .

5. Kaj vas pri tem poklicu najbolj veseli?

Pestrost in raznolikost delovnih obvez, ki se lahko v enem dnevu začnejo z reševanjem detajlov v cerkvi, z nasveti v zvezi z adaptacijo v stanovanju iz 19. st., z ogledom terena, kjer so

arheologi izkopali mogoče kaj pomembnega in zmes še intervju, mogoče z bodočima novinarkama ali zgolj intervju za pomemben šolski projekt.

6. Kako se vam zdi urejen Maribor na splošno?

Žal, premalo urejen .

7. Kako se vam zdijo urejene hiše Glavnega trga?

Glavni trg, kot pove ime je najpomembnejši trg v mestu, ki ga obdajajo meščanske hiše, nekoč pomembnih trgovcev, ki so bili tudi ekonomsko vplivni in so med drugim z oblikovanjem fasad kazali na svojo pomembnost. Je kot zaključen trški ambient z mestno hišo v renesančni obliki z baročnim kužnim znamenjem verjetno v Mariboru še najbolj urejen trg. Vse stavbe meščanskega izvora so bile obnovljene že skoraj pred 30 leti, v novejšem času smo na obnovi zelo malo napravili. Načrti, kot je podzemna garaža, ki bi bila povezana z novo knjižnico na Rotovškem trgu, talna ureditev in urbana oprema celotnega trga z obema prometnima ulicama Koroška c. in Ulica kneza Koclja, je žal samo na papirju.

Če se vam ne zdijo urejene, kje iščete vzroke za to?

Vzroki za takšno stanje so podobni v vseh sredinah, kjer nismo zadovoljni in se kažejo predvsem v izredno slabem ekonomskem stanju in brezposelnosti in nepovezanosti medobčinskih službami znotraj sistema in navzven .

8. Kaj vi predlagate za izboljšanje?

Čakajmo na volitve župana in upajmo, da bi končno enkrat med kandidati bil in bil izvoljen moder, strokovno preudaren, pošten, pravi Mariborčan, ki se bi znal postaviti za Mariborčane in mestu povrniti ugled. S tem bi tudi naše poslanstvo varovanja dediščine bilo bolj opaženo in podprto in posledično bolj urejeno.

9. Se vam zdi Maribor po svojih kulturnih in zgodovinskih značilnostih primerljiv z večjimi Evropskimi oz. svetovnimi mesti?

S tistimi enake velikosti morda ja glede na zgodovinski stavbni fond, glede urejenosti pa nismo primerljivi z razvitimi evropskimi mesti.

ANKETA: PROČELJA MARIBORSKIH LEPOTIC

Sva Julija in Živa, učenki 9.b razreda. Pri zgodovini delava raziskovalno nalogo na temo Pročelja lepotic Glavnega trga. Pri nalogi potrebujeva vašo pomoč, zato vas lepo prosiva, da odgovorite na naslednja vprašanja. Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujema.

Julija in Živa

Spol (obkroži): M Ž

Starost: _____

1. Poznaš izraz »pročelja«?

DA NE

2. Ali ob hoji po mestu opazuješ stavbe našega mesta?

DA NE

3. Kje je začelo nastajati mesto Maribor? Obkroži.

A Levi breg reke Drave

B Desni breg reke Drave

4. Veš kje je Glavni trg?

DA NE

5. V kakšnem stanju so fasade hiš na Glavnem trgu?

- A so zelo urejene
- B so urejene
- C niso urejene

6. Če si v prejšnjem odgovoru obkrožil neurejene, poišči vzrok.

- A primanjkovanje denarja
- B neodgovornost lastnikov
- C vandalizem

7. Se ti zdijo v tem delu mesta primerne trgovine in lokali?

DA NE

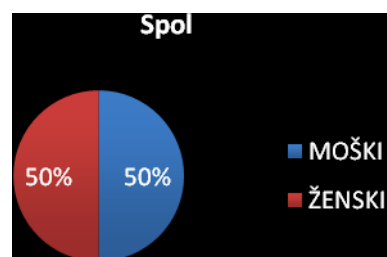
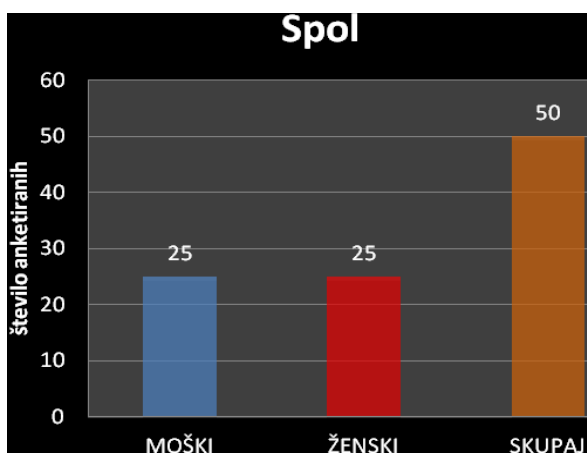
8. Čemu bi ti namenil ta del mesta?

- A stanovanjem
- B kavarnam
- C trgovinam
- D muzeju
- E drugo: _____

9. Z oceno od 1 - 5 oceni urejenost tega dela mesta Maribor.

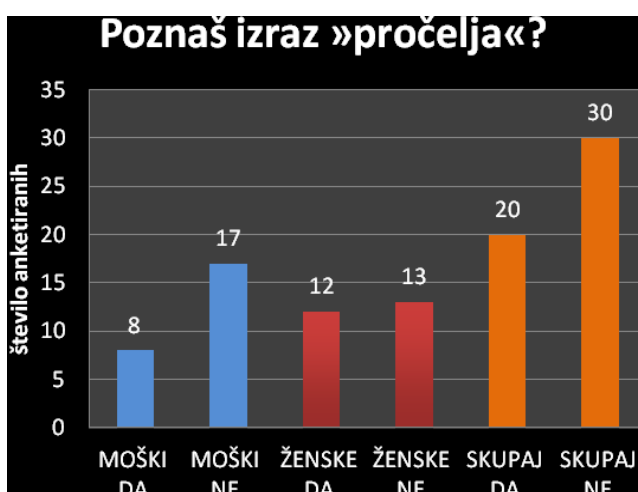
ANALIZA PODATKOV

Graf 1: Spol

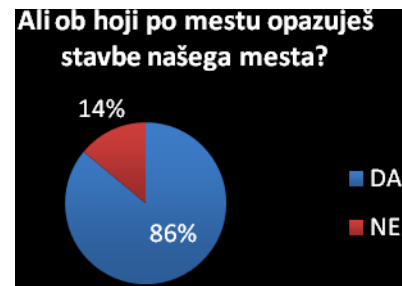
Izmed 50 anketiranih je bilo 50 % moških in 50 % žensk.

Graf 2: Poznavanje izraza »pročelja«

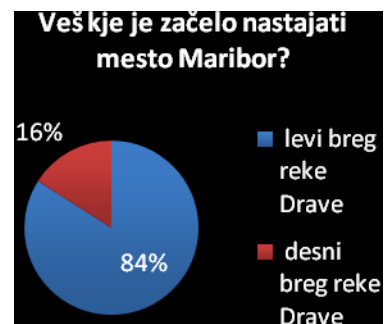
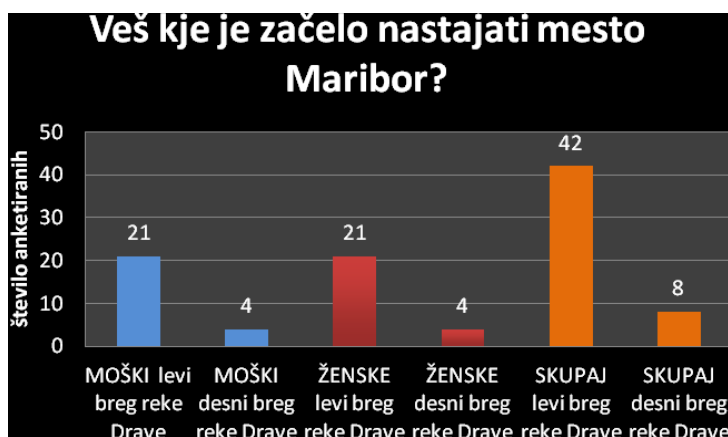
Izraza ne pozna 60 % vprašanih. Več moških kot žensk. Vzrok, zakaj najini vrstniki ne poznajo izraza pročelje je, ker se ta ne uporablja v vsakodnevni rabi.

Graf 3: Opazovanje stavb v mestu

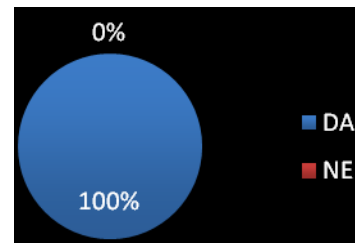
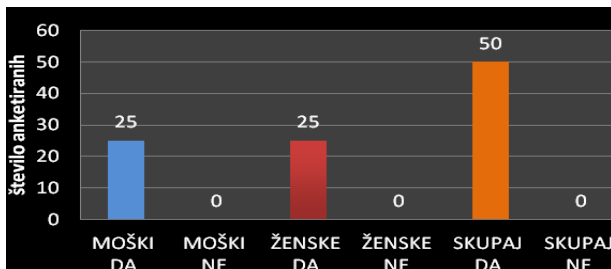
86% vprašanih opazuje stavbe v mestu, več žensk kot moških. To naju je presenetilo, saj sva predvidevali da najini vrstniki (mladi) običajno ob hoji ne opazujejo stavb. Vzrok je verjetno v tem, ker je to njihova vsakdanja pot v šolo in domov.

Graf 4: Poznavanje nastanka mesta

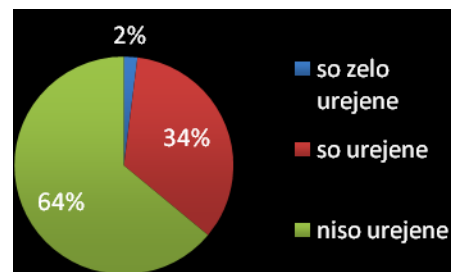
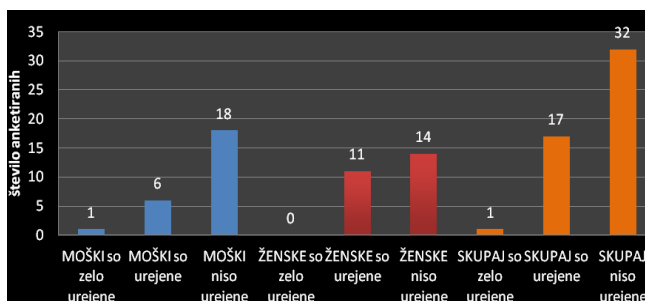
84% vprašanih meni, da je mesto začelo nastajati na levem bregu reke Drave. Rezultat naju je presenetil, saj sva pričakovali manjši odstotek poznavanja mesta. Vzrok tega je, da v šoli pri pouku in pri različnih predmetih večkrat slišimo o nastanku našega mesta.

Graf 5: Kje je Glavni trg ?

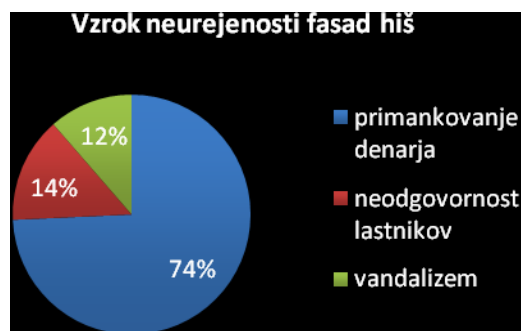
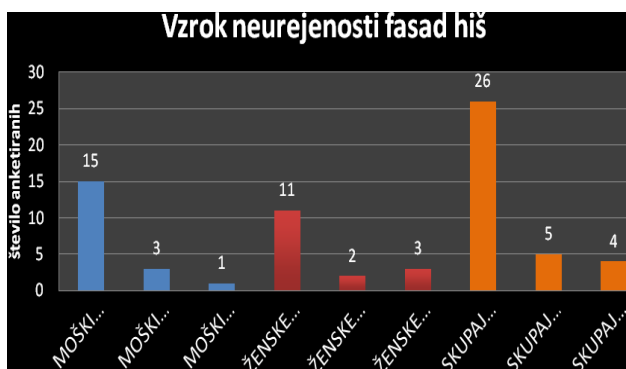
Vsi anketirani 100% vedo kje je Glavni trg. To naju ni presenetilo, saj je mesto Maribor naše mesto. Glavni trg je eden izmed najpomembnejših delov mesta, kjer se je vse skupaj začelo že v srednjem veku.

Graf 6: Stanje fasad hiš na Glavnem trgu

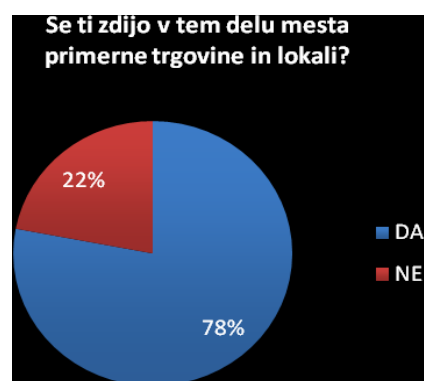
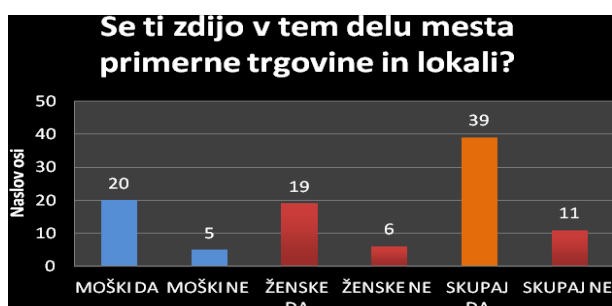
64 % vprašanih meni, da fasade hiš na Glavnem trgu niso urejene, le 2 % pa, da so urejene. Ta rezultat naju je zelo presenetil, saj je najino mnenje nekoliko drugačno. Meniva, da stanje le ni tako kritično. Morda so anketirani primerjali Maribor z ostalimi evropskimi mesti, ki so zagotovo bolj urejena in bolj spoštujejo kulturno dediščino.

Graf 7: Vzroki neurejenosti fasad hiš

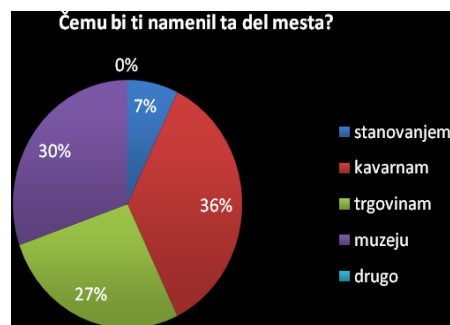
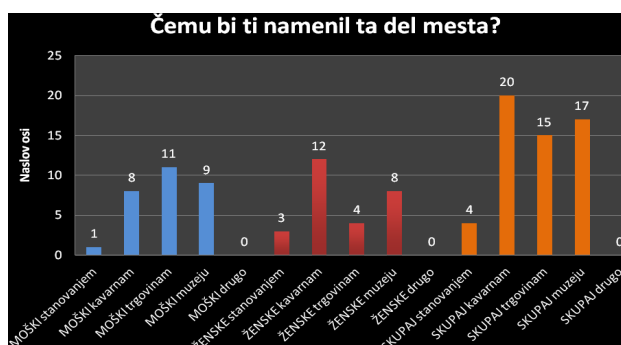
64% vprašanih meni, da so fasade neurejene, od tega jih 74 % meni, da je vzrok v pomanjkanju denarja, 14 % , da je vzrok neodgovornost lastnikov in 12 % da je vzrok vandalizem. Ta odgovor je zadovoljil najina pričakovanja.

Graf 8: Primernost lokalov na Glavnem trgu

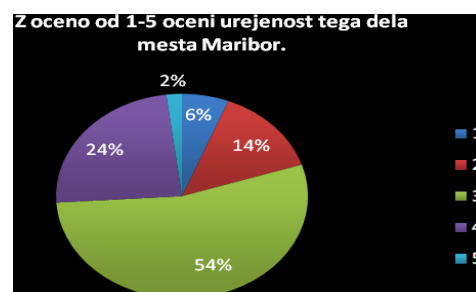
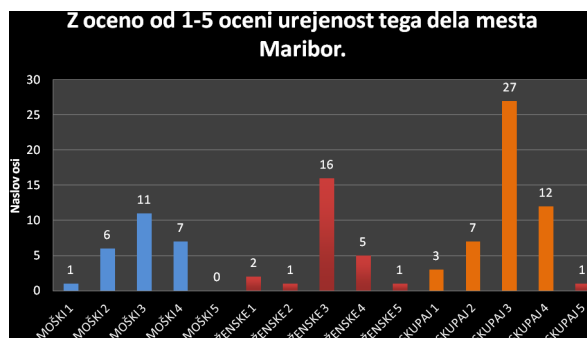
78 % vprašanih meni, da so v tem delu mesta primerne trgovine in lokali. Tudi ta odgovor je po najinem mnenju realen, saj nastanek mest temelji na obrti in trgovini., zato sta dejavnosti danes primerni. Glede na center mesta ljudje po opravkih radi v miru sedejo in popijejo kavico ali čaj.

Graf 9: Kaj je za ta del mesta primerno ?

36% vprašanih meni, da je ta del mesta primeren za kavarne, 30% jih meni, da je ta del primeren za muzeje, 27% bi prostor namenili za trgovine in 7% za stanovanja. Odgovor je bil pričakovan. Nekoliko naju je presenetilo dejstvo, da je 30% anketirancev mnenja, da je ta del primeren za muzeje. Tudi sami misliva tako, saj bi lahko tod glede na starost mesta, pripravljali različne muzejske razstave.

Graf 10: Ocena urejenosti

Glede skupne ocene urejenosti dela mesta bi kar 54% vprašanih urejenost ocenilo z oceno 3. Povprečna ocena ja 3,02. Ženske so bolj zadovoljne od moških, saj je njihovo povprečje 3,08, medtem ko je povprečna ocena med moškimi 2,96. Rezultat je zadovoljil najino hipotezo. Stavbe res niso preveč urejene.

ANALIZA ZASTAVLJENIH HIPOTEZ

1. hipoteza: Na podlagi prebranih zgodbic S škratom Bolfenkom po Mariboru, bova ugotavljali verodostojnost le teh.

Zgodbici o kugi in nastanku mesta ob samotni reki sta potrdili najino hipotezo, saj je mesto zares nastalo ob reki in v mestu je zares kosila črna smrt.

2. hipoteza: Glede na nastanek mesta Maribor v srednjem veku smatrava, da so zgradbe Glavnega trga bile grajene od 13. stoletja naprej.

Zgradbe iz 13. stol. so bile večinsko porušene, zato so jih v 16. In 17. stol. ponovno sezidali. Torej sedanje hiše so nastale kasneje. Hipoteza je bila zavržena.

3. hipoteza: Predvidevava, da so prostori v stavbah namenjeni trgovinam, obrtem, gostinskim lokalom in stanovanjem.

Hipoteza je delno uresničena, delno zavržena. Prostori so res namenjeni vsem zgoraj naštetim dejavnostim, razen obrtem, saj so le te v Mariboru že zdavnaj večinoma propadle.

4. hipoteza: Stavbe so grajene v renesančnem slogu.

Stavbe so res grajene na osnovi renesančnega sloga, močno pa se čuti tudi vpliv baroka.

5. hipoteza: Urejenost in vzdrževanje zgradb, je odvisna od ekonomskega položaja mesta in države.

Hipoteza je v celoti potrjena.

6. hipoteza: Najemniki in stanovalci premalo skrbijo za prvoten izgled stavb Glavnega trga.

Tudi ta hipoteza je večinoma potrjena. Zaradi uporabnosti so marsikje spremenili prvotni zunanji videz.

7. hipoteza: Na stavbah se pojavlja vandalizem in namerno poškodovanje stavb.

Tudi to predvidevanje je potrjeno, nekateri mimoidoči namerno na stavbah povzročajo škodo.

8. hipoteza: Predvidevava, da današnja mladina ve zelo malo o zgodovini in nastanku našega mesta.

Najini vrstniki so naju o poznavanju Glavnega trga in mesta Maribor pozitivno presenetili, saj so pokazali veliko znanja.

SEZNAM CITATOV

1. <http://www.slovenija-danes.slovinci.si/mesto-dveh-src-in-ene-reke>
2. Darja Kosi, S škratom Bolfenkom po Mariboru, str. 6
3. Tomaž Kancler, Istorijška , socialna i prostorna analiza i valorizacija radničkih naselja u Mariboru-magistrsko delo, 1989
4. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 32
5. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 33
6. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 33
7. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 33, 34
8. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 34
9. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 34,35
10. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 35
11. [http://sl.wikipedia.org/wiki/Grafit_\(umetnost\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Grafit_(umetnost))
12. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 36
13. <http://www.pokarh-mb.si/si/s/1/o-nas.html>
14. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 37
15. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 37
16. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 37, 38
17. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 38
18. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 38
19. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 39
20. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 39, 40
21. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 40
22. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 41
23. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 41, 42

24. Janez Mikuž, Morfološka analiza, stran 42
25. Darja Kosi, S škratom Bolfenkom po Mariboru, str. 29
26. Darja Kosi, S škratom Bolfenkom po Mariboru, str. 56

SEZNAM SLIK

- Slika št. 1: Glavni trg
- Slika št. 2: Glavni trg leta 1961
- Slika št. 3: Razglednica Glavni trg
- Slika št. 4: Glavni trg s kužnim znamenjem danes
- Slika št. 5: Glavni trg v šestdesetih letih 20. Stoletja
- Slika št. 6: Glavni trg leta 1915-razglednica
- Slika št. 7: Maribor mesto dveh src in ene reke
- Slika št. 8: Glavni trg 1
- Slika št. 9: Glavni trg 2
- Slika št. 10: Glavni trg 3
- Slika št. 11: Glavni trg 4
- Slika št. 12: Glavni trg 5
- Slika št. 13: Glavni trg 6
- Slika št. 14: Glavni trg 7
- Slika št. 15: Notranjost Pokrajinskega arhiva
- Slika št. 16: Glavni trg 8
- Slika št. 17: Glavni trg 9
- Slika št. 18: Glavni trg 10
- Slika št. 19: Glavni trg 11
- Slika št. 20: Glavni trg 11

Slika št. 21: Glavni trg 12

Slika št. 22: Glavni trg 13

Slika št. 23: Glavni trg 14

Sliki št. 24 in 25: Glavni trg 15

Slika št. 26 in 27: Glavni trg 16

Slika št. 28: Glavni trg 20 in 21

Slika št. 29: Glavni trg 23

Slika št. 30: Kužno znamenje v šestdesetih letih

Slika št. 31: Glavni trg – nekoč

VIRI IN LITERATURA

- Jakob Orešnik, Teritorialni razvoj Maribora, Kronika slovenskih mest, 1935
- Jože Curk, Maribor (Urbanistično-gradbeno-zgodovinski oris) – časopis za zgodovino in narodopisje, 12/1966
- Iztok Premrov, Arhitektura 19. stoletja v Mariboru – Časopis za zgodovino in narodopisje, 10/1974
- Franjo Baš, razvoj Maribora v letu 1918 – 1938, kronika slovenskih mest, 2/1939
- Tomaž Kancler, Istorijška, socialna i prostorna analiza i valorizacija radničkih naselja u Mariboru, magistrsko delo, 1989
- Darja Kosi, S škratom Bolfenkom po Mariboru, Založba Saša Radovanovič, Maribor 2008
- Janez Mikuž, Morfološka analiza, Zavod za spomeniško varstvo Maribor
- Marjan Krušič, Slovenija: Turistični vodnik, Založba Mladinska knjiga 1996
- Jože Curk, Maribor : Vodnik po mestu in bližnji okolici, Umetniški kabinet Primož Premzl d.o.o., 2000
- Bruno Hartman, Maribor mesto ob Dravi, Založba Obzorja, Maribor 1973
- Jerneja Ferlež, Stanovati v Mariboru, Umetniški kabinet Primož Premzl d.o.o., 2009
- Različne spletne strani